

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw & Innovatie
Directie Plantaardige Agroketens en
Voedselkwaliteit

DEN HAAG

Briefnummer 12/0038 MLAVEJS

Uw kenmerk brief d.d. 3 februari 2012

Datum 20 februari 2012

Betreft Reactie op artikelen t.a.v. neonicotinoïden

Geachte heer L.

Hierbij reageer ik op de brief van uw hand gedateerd 3 februari 2012, aangaande de reactie op twee artikelen t.a.v. neonicotinoïden en de mogelijke consequentie daarvan op de (her-) beoordeling neonicotinoïden. In deze brief vraagt u het Ctgb om een reactie op deze artikelen en hierbij expliciet mee te nemen of er aanleiding is de (her-)beoordeling van de gewasbeschermingsmiddelen op basis van neonicotinoïden aan te passen.

Het Ctgb heeft de 2 genoemde artikelen bekeken in het licht van de (her)beoordeling neonicotinoïden en komt tot de volgende conclusies:

1) *Tennekes & Sanchez-Bayo. Time-dependent toxicity of neonicotinoids and other toxicants: implications for a new approach to risk assessment. Journal of Environmental & Analytical Toxicology 2011, S:4.*

De auteurs beschrijven een effect dat volgens hen meegenomen moet worden in de eerste tier van de ecotoxicologische risicobeoordeling. Dit artikel heeft geen consequenties voor de herbeoordeling van de neonicotinoïden, omdat deze niet slechts op een eerste tier risicobeoordeling gebaseerd is maar op studies die de langetermijneffecten van een meer realistische blootstellingssituatie onderzoeken.

In de toelatingsprocedure wordt gewerkt met een stappensysteem: eerste en indien nodig hogere tiers. Indien op basis van kortdurende laboratoriumstudies met individuele bijen schadelijke effecten niet kunnen worden uitgesloten (eerste tier), worden meer realistische studies gevraagd (hogere tier). Deze hogere tier studies zijn realistischer omdat ze bijvoorbeeld langer duren, meer parameters dan mortaliteit testen, en/of de effecten op hele bijenvolken onderzoeken in plaats van op individuen, en overstemmen daarom de eerste tier studies.

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Stadsbrink 5 6707 AA Wageningen Postbus 217 6700 AE Wageningen t (0317) 471 810 f (0317) 471 899
post@ctgb.nl www.ctgb.nl IBAN NL27 RABO 0397076053 SWIFT/BIC RABONL2U KvK 09212570 0000

ctgb

Voor de stoffen die herbeoordeeld zijn voor bijenrisico, kan een risico niet worden uitgesloten in de eerste tier. De conclusies van de herbeoordeling zijn daarom gebaseerd op hogere tier studies. Deze omvatten chronische laboratoriumtesten, testen naar gedragseffecten en een groot aantal meer realistische studies met bijenvolken (tunneltesten en veldtesten).

Er zijn studies aanwezig waarin de blootstellingsduur van de bijenvolken realistisch was voor de te verwachten blootstellingsduur bij praktijkgebruik van de stoffen.

Uit de hogere tier studies is geconcludeerd dat geen schadelijke effecten verwacht worden op bijenvolken op de lange termijn. Deze resultaten wijzen er op dat het door de auteurs beschreven effect in de praktijk niet een zodanige rol speelt dat geconcludeerd kan worden dat dit tot schadelijke langetermijneffecten zal leiden.

Los daarvan is het Ctgb in principe gehouden aan beoordelingsmethodieken die in Europees verband vastgesteld worden en kan niet zomaar zelf nieuwe methodieken zoals hier voorgesteld per direct toepassen.

2) *Pesticides blamed for bee decline* in de Engelse krant *The Independent* van 29/01/2012.

Dit krantenartikel is voornamelijk gebaseerd op een recent wetenschappelijk artikel: *Pettis, vanEngelsdorp, Johnson & Dively, 13/01/2012. Pesticide exposure in honey bees results in increased levels of the gut pathogen Nosema. Naturwissenschaften 99:153-158.* Het artikel beschrijft een interessante proef, waarin de gevoeligheid voor de ééncellige parasiet *Nosema* van bijen die besmet werden in een labsituatie is bekeken in relatie tot voorafgaande imidaclopridblootstelling in een veldsituatie. De testbijen groeiden als larf op in een volk dat óf gevoerd werd met imidacloprid-bevattend voedsel, óf met voedsel zonder imidacloprid. De proef wijst uit dat de individuele bijen uit de met imidacloprid behandelde groep 12 dagen na infectie met *Nosema* meer sporen hadden dan bijen uit de controlegroep. Echter, de auteurs melden ook dat er op volkniveau geen relatie te vinden is (citaat: "there was surprisingly no relationship between *Nosema* infection and imidacloprid treatment which would have been predicted by the lab study").

Dit artikel kon niet meegenomen worden in de herbeoordeling omdat het een half jaar na afronding hiervan pas verscheen. De testmethodiek is niet geheel duidelijk beschreven en de gebruikte doseringen zijn hoger dan de concentraties die je van de in Nederland toegelaten middelen verwacht, zeker voor een lange-termijn blootstelling. Het Ctgb is van mening dat gebaseerd op de conclusies van dit artikel, met name het feit dat er op volkniveau geen relatie te vinden is, er geen reden is de herbeoordeling neonicotinoïden te herzien. Bij de herbeoordeling zijn vele studies betrokken, waaronder veld- en monitoringsstudies die de lange termijneffecten van realistische blootstelling onderzochten. Nieuwe informatie, zal bij de eerstvolgende reguliere herbeoordeling van de middelen meegenomen worden.

Het Engelse krantenartikel spreekt verder van restricties op het gebruik van neonicotinoïden in Duitsland, Italië, Frankrijk en Slovenië. Deze restricties houden verband met specifieke toepassingen van neonicotinoïden als zaadbehandelingsmiddel, waarbij blootstelling van bijen aan bij het zaaien vrijkomend stof op zou kunnen treden. In Nederland wordt deze blootstellingsroute sinds 2009 beoordeeld en dit heeft ook hier (sinds januari 2010) tot restricties geleid voor o.a. de zaadkwaliteit en de te gebruiken zaaimachines.

ctgb

Ik hoop u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd en verneem graag uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,
voor deze:
de plv. secretaris/directeur,

mw. lf. W.J. van den Bos

